

Rákár Natália - Szilvási Léna

A videotrénings alapelvei és azok adaptálási lehetősége a magyar gyermekvédelmi rendszerbe

A videotrénings módszerének alkalmazása – a kedvező irányú szakmai változásoknak köszönhetően – megkezdődött Magyarországon. Azonban minden lelkes érdeklődés, elkötelezettség és nyitottság ellenére sem megy gördülékenyen és „egyszerűen” ennek a módszernek a bevezetése.

Ennek különböző okai lehetnek. A módszerrel közelebbről megismerkedve az érdeklődő - vagy éppen döntési pozícióban lévő - szakemberek, a laikusok, illetve a valamilyen szempontból érintettek egyaránt elismerik, hogy a módszer mind szemléletében, mind gyakorlatában elősegíti a gyermekvédelmi ellátás humanizálását, modernizálását. Speciális igényeket kielégítő szerepe révén bővíti az ellátási skálát. A hatósági jellegű intézkedésekkel szemben a módszer az önkéntesség elvére épül, erősíti a partner-szemléletet segítő és kliens között, és aktív kezdeményező szerepet biztosít a családnak.

Minden pozitív irányú változás mellett azonban kétségtelen tény, hogy a videotrénings alapértékeivel, alapelveivel dolgozó szakembereknek nincs könnyű dolguk, amikor ezeket az értékeket alkalmazni, illetve terjeszteni szeretnék munkájuk során. Az értékek első olvasatra talán minden szakember számára evidenciának tűnhetnek, azonban azok adaptálása a változékony gyermekvédelmi rendszer ma még kaotikusnak és túlságosan kialakulatlanoknak tűnő alapelvei, alapértékei, megközelítései és szemléletei közé igen nehéz feladat.

A következő táblázat összefoglalja ezen alapelvek adaptálási lehetőségeit ill. problémáit:

Alapelvek	Lehetőségek	Akadályok
------------------	--------------------	------------------

1. Minden gyermeknek családra van szüksége	Az 1997-es gyermekvédelmi törvény kimondja, hogy minden gyermeknek családra van szüksége, és gyermeket saját családjából pusztán szociális (anyagi) okból kiemelni nem lehet. Ha a kiemelés mégis elkerülhetetlenné válik, úgy a gyermekeknek a leginkább családhoz hasonló gondozó rendszert kell biztosítani.	Gyakran előfordul, hogy a családok szociális helyzete annyira rossz (pl. hajléktalanok), hogy lehetetlen családi életet élni. A gazdasági változások következményeképpen a szegregáció a társadalom rétegei között rendkívül megnövekedett. Az emberek egy nagy csoportjának nincs rendszeres jövedelme. A szociális ellátó rendszer még nem fejlődött odáig, hogy a családok számára egy minimális létfenntartási szintet tudjon biztosítani.
---	---	---

1. . A családok többségére jellemző a kölcsönös segítség és az egymásról való gondoskodás	Egyre nő azoknak a szakembereknek a száma, akik elkötelezettek a marginalizált, szegény, sokproblémás emberekkel való munka iránt. Az ilyen munkát végzők között	Bizonyos csoportok növekvő szegregációja és marginalizációja kriminalitáshoz, ellenségeskedéshez és bizalmatlanság kialakulásához vezetnek. Ez a bizalmatlanság növekszik a szegény, munkanélküli, kisebbségi családokkal szemben.
2. A problémás családok is szeretnének jó irányba változni	egyre több a képzett segítő; közülük sokan nyitottak ezekre az értékekre, és bíznak a családokban, amelyekkel dolgoznak.	A gazdasági és szociális „olló” egyre jobban kinyílik a gyermekvédelmi rendszer kliens-családjai és a rendszeren kívüli családok közt.
3. Mindenki azt teszi, amit a legjobbnak lát		A gyermekvédelmi rendszer kliensei képzetlenek, mentálisan instabilak, frusztráltak, elutasítottak, hosszú ideje munka nélkül lévő emberek.
4. Minden krízis egyben lehetőség a pozitív változásra		Valódi szociális segítségnyújtás hiányában (lakásproblémák, munka, jövedelem) nehéz a családok kapcsolatain dolgozni.

5. A változás erőforrásait a családon és közvetlen környezetén belül kell keresni	Egyre növekszik az érdeklődés a szakemberek – különösen a szociális munkások, néhány alternatív szolgáltatást végző közösség vagy non-profit szervezet – körében az „empowerment” (megerősítés) koncepciója, mozgalma iránt.	A magyar társadalom hagyományosan paternalista szemléletű. A centralizált és bürokratizált kommunista-szocialista rendszer támogatta ezt a paternalizmust. A köztudatban elterjedt, hogy „valaki fentről majd megoldja a problémákat”. Sok ember csak mostanában szembesül azzal, hogy felelős saját életéért. Sokakban felmerül a kérdés: vajon a marginalizált, szegény emberek tudnak-e egyáltalán felelősséget vállalni önmagukért és gyermekeikért. Ez az attitűd különösen a nagy intézményekben terjedt el.
---	--	--

Látható, hogy mindkét oldalon – a lehetőségek és az akadályok oldalán is – sok tényező szerepel. Annak ellenére, hogy vannak akadályok (és nyilvánvaló, hogy ezek olyan problémák, melyek csak hosszú távon, lassú munkával és sok türelemmel lesznek megoldhatóak) a videotréningszellemsége szerint a meglévő pozitívumokra kell építeni.

A fenti értékek, alapelvek a gyakorlatba ültetve a következő módon jelennek meg a kliensekkel történő munkában:

A videotrénér az egész családdal dolgozik és nem csak a gyerekekkel, a család természetes közegében.

Szakemberként hagyja, hogy a szülők és gyerekek problémáikat maguk oldják meg. A szülőket kompetens személyeknek tekinti. Tehát velük dolgozik, és nem helyettük.

Azoknak a klienseknek, akik egy bizonyos helyzet megoldásában a segítségét kéri, megmutatja, hogy vannak problémás helyzetek, melyekkel sikeresen megbirkóznak.

Arra helyezi a hangsúlyt, ami jó, és nem arra, ami nem működik.

Csak olyan feladatokkal foglalkozik, amelyeket a család is el tud végezni, illetve amelyeket a család megért.

A család erősségeire helyezi a hangsúlyt (nem a problémákra), és igyekszik minden családtagot mozgósítani az együttműködésre.

Aktivizálja a klienseket arra, hogy ők keressék a megoldási lehetőségeket.

Tiszteli a család kulturális, etnikai, vallási hagyományait és értékeit, elfogadja a családon belüli különbségeket és ezeket is felhasználjuk a család érdekében.

Ezen túl minden alkalmat meg kell ragadni arra, hogy konkrét eseteken keresztül (pl. sikeresen lezárt esetek bemutatásával) olyan szemléletformáló szerepet is felvállaljon a módszerrel dolgozó szakember, mellyel úttörő munkát vihet véghez.

(Cikkünk a Magyar Videotrénings Egyesület által készített konferencia-kiadvány részlete)